

ואף גם זאת היתה בו: כשם שלא נשא פנים ליריבים ומחרפי א-ל, כך גם לא נמנע למחות במשלחי לשון לא-נקיה כלפי סוטים ותועי-דרך. ואפילו כשהמדובר היה באויבה המר ויריבה הקשה של היהדות החרדית אליעזר בן-יהודה¹³, השתדל למצוא גם בו איזו נקודה חיובית. וכשהתבטא בפניו אחד מקנאיה של ירושלים בעיצומה של המלחמה נגד אותו יריב, והפגיע ב"ימח-שמר" — הגיב על כך מורנו ברוגזה, באמרו: „אינני אומר ימח-שמר על יהודי כל שהוא“¹⁴.

מאמרו של בן-יהודה שהסעיר את האימפריה התורכית

באותו ענין — בימי שלטון התורכים פרסם בן-יהודה בעיתונו „הצבי“ מאמר תחת הכותרת „מצוות צריכות כוונה“¹⁵, שבו העלה על נס את

וכיון שכל עצמנו לתקן את הדין, אין הדין נוהג בשעה שאין בו תיקון ועלינו להחזירם בעבותות אהבה ולהעמידם בקרן אורה במה שידנו מגעת“.

13 מחבר המילון העברי הראשון, מחדש השפה העברית ללשון מדוברת; עורך עתון „הצבי“, ולוחם מר ועקשני נגד הישוב הישן בכלל והחנוך התורתי בפרט.

14 מפי אאמור'ר שנתלווה אל מורנו בעברו ברחוב בן-יהודה, והיה זה סמוך לקריאת הרחוב על שמו. עדות דומה נרשמה מפי רבי יוסף סלנט, שמורנו הגיב במורת-רוח, בעת שהערה דומה נשמעה מפי חותנו, המגיד רבי נטע ווייס, שהיה מקנאיה ולוחמי מלחמתה של ירושלים החרדית.

באותו ענין כותב גם הרב משה בלוי בספרו „על חומותיך ירושלים“ (עמ' קטו): „בשעת בקורי היומי אצלו נתגלגלה השיחה על בן-יהודה, ומישהו הוסיף בהזכירו את בן-יהודה „ימח שמר“, ואז אמר לי „אתה יודע, אין אני נוהג להתבטא ככה. הקב"ה הוא בעל רחמים, ולנו אין כל מושג מגודל רחמיו. וברור, שיכול הוא לרחם גם על רשעים כאלה. האמן לי, שעניי לא תהיה צרה אם יודע לי שגם בן-יהודה ירוחם מאת הקב"ה, ואפילו אם גם יבוא לחיי עולם הבא. כשהם בעולם הזה אנו מחויבים להתנגד להם כפי שקבעה התורה. כי בעולם הזה הם מזיקים ומקלקלים את הסביבה, מה שאין כן כאשר הם עברו כבר לעולם העליון; וכלום אתה חושב שאין כל צד טוב בבן-יהודה? כלום אתה חושב שאין לו שום צד זכות, בזה שהגהיג את הדבור בלשון הקדש? אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, ואפילו שכר שיחה נאה, ואין עבירה מכבה מצוה, וזכות אינה בטלה אפילו באלפי חובות“.

יש מוסיפים שמורנו אמר לכך אסמכתא מחודדת מן התורה. דהיינו, שאם יהודי כמוהו מת בלי בנים, האם תהא אשתו פטורה מן היבום ומן החליצה? הרי מצינו שאמרה תורה אפילו על יהודי כזה „ולא ימחה שמו מישראל“, ואיך נוכל אנחנו כן להגיד שימחה שמו... .

15 המאמר נכתב ע"י חותנו של בן-יהודה שלמה נפתלי הירץ יונאס, ופורסם